

NOTAT

3. marts 2016

Læringsmålstyret undervisning og læringsplatforme

Indledning

Dette notat har to indholdselementer; læringsmålstyret undervisning og læringsplatforme. Det er væsentligt at skelne mellem disse, da de ikke er logisk eller nødvendigt forbundet med hinanden. Når de alligevel behandles i samme notat, er det fordi læringsplatforme ofte, f.eks. i KL og regeringens aftale¹, kædes direkte sammen med læringsmålstyret undervisning:

”Fælles for de digitale indgange er imidlertid målene om at understøtte den målstyrede læring, berunder at barnet, forældre og det pædagogiske personale på skolerne løbende kan følge barnets læring, faglige progression og trivsel” (citater fra aftalen).

Læreren kan arbejde med mål for undervisningen uden at arbejde læringsmålstyret og uden at bruge en læringsplatform. Og omvendt kan en lærer bruge nogle funktionaliteter på læringsplatformen uden at arbejde læringsmålstyret. I dette notat belyses de to begreber derfor både hver for sig og i sammenhæng.

Udover en kort gennemgang af fakta i forhold til læringsmålstyret undervisning og læringsplatforme, indeholder notatet en række opmærksomhedspunkter og gode råd, som kan bruges i det lokale arbejde.

1. Fælles Mål og læringsmål

1.1 Fælles Mål – hvad siger loven?

Læringsmålstyret undervisning har sit udspring i Fælles Mål.

Det fremgår af folkeskolelovens § 10, at der til hvert fag hører et **formål** samt en række **kompetencemål**, som udmøntes i underliggende **videns- og færdighedsmål**.

Det fremgår af folkeskolelovens § 18, at:

”Undervisningens tilrettelæggelse, berunder valg af undervisnings- og arbejdsformer, metoder, undervisningsmidler og stofudvælgelse, skal i alle fag leve op til folkeskolens formål, mål for fag samt emner og varieres, så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger.

Stk. 2 Det påhviler skolelederen at sikre, at det undervisende personale, der er tilknyttet klassen, planlægger og tilrettelægger undervisningen, så den rummer udfordringer for alle elever.

¹ Aftale om konkretisering af det fælles brugerportalinitiativ for folkeskolen”, oktober 2014

Fælles Mål er altså bindende mål, og det er obligatorisk for læreren at arbejde med Fælles Mål. Det er lærerens ansvar at tilrettelægge en undervisning, der lever op til såvel fagmålet som videns- og færdighedsmålene.

1.2 Undervisningsmål eller læringsmål

Frem til revisionen i 2013 blev Fælles Mål ofte opfattet som **mål for undervisningen** og beskrevet som fælles nationale mål for, hvad undervisningen skal lede frem mod. F.eks. bliver slut- og trinmålene i vejledningen i Fælles Mål-faghæftet i matematik fra 2009 beskrevet som ”undervisningsmål for hele klassen”². Undervisningsministeriet skriver i 2014:

”I modsætning til Fælles Mål fra 2009, som beskriver, hvad undervisningen skal indeholde, er de forenklede Fælles Mål af læringsmål, der tager udgangspunkt i, hvad eleven skal lære.”³

Med de nye Fælles Mål fra 2013 skete der altså et skift i Undervisningsministeriets beskrivelse af Fælles Mål, hvor ministeriet helt entydigt understreger, at Fælles Mål er læringsmål. Det fremgår således af Undervisningsministeriets hjemmeside, at: ”Forenklede Fælles Mål er læringsmål og beskriver, hvad eleven skal lære, ikke hvad undervisningen skal indeholde.”

2. Læringsmålstyret undervisning

2.1 Hvad er læringsmålstyret undervisning, og hvor kommer læringsmålstyring fra?

Læringsmålstyret undervisning er et begreb i udvikling. Det er ikke entydigt defineret, og hverken ordet læringsmål eller læringsmålstyret undervisning optræder i folkeskoleloven. Der er derfor mulighed for at tolke begrebet på forskellige måder i et kontinuum fra at beskrive lærerens arbejder med at planlægge, gennemføre og evaluere undervisning med udgangspunkt i Fælles Mål som målstyret (eller måske bedre ”målorienteret” eller ”målbevidst”) og til ”Læringsmålstyret undervisning” som betegnelsen for et individualiseret koncept eller en metode, hvor Fælles Mål instrumentelt og stringent nedbrydes til delmål, og der opstilles individuelle læringsmål for den enkelte elev.

Læringsmålstyring som metode er en del både af en international trend og af en generel styringstendens i den offentlige sektor – mål- og resultatstyring. Der er fokus på effektivisering, output og ansvarliggørelse for at nå de opstillede mål med indskrænkede muligheder for at påvirke (rammerne for) input. Hele aftalen om et fagligt løft af folkeskolen (folkeskolereformen) kan ses som et eksempel på denne styringstænkning: Der er opstillet overordnede mål, som er nedbrudt til operationelle resultatmål, som skoler/kommuner er forpligtede til at nå (”mindst 80 % af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test”). Målstyring optræder altså i reformaftalen på flere niveauer, både i forhold til kommuner/skoler og i forhold til den enkelte elev – som læringsmål i afsnittet om Fælles Mål. Ligesom skolerne skal styres med fokus på resultater i forhold til opnåelse af de operationelle resultatmål, skal eleverne styres i forhold til at nå de opstillede læringsmål.

Tænkningen bag den læringsmålstyrede undervisning som metode eller koncept er kort fortalt affødt af denne styringstænkning:

- Kortsigtede, målbare mål

² Fælles Mål i folkeskolen - En undersøgelse af lærernes brug af Fælles Mål – EVA 2012, s. 18.

³ Læringsmålstyret undervisning i folkeskolen - Introduktion til forenklede Fælles Mål og læringsmålstyret undervisning, Undervisningsministeriet 2014

- Indsamling af (kvantitative) data
- Læringsvækst
- Målfastsættelsen er bestemmende for alle didaktiske valg
- Resultatmål/resultatindikatorer
- Nationale test og trivselsmåling: kvantitativ målbarhed.

2.2 Undervisningsministeriets udmeldinger om læringsmålstyret undervisning

Undervisningsministeriet har fra 2013 lanceret læringsmålstyret undervisning i meget direkte tilknytning til de reviderede Fælles Mål:

"I den læringsmålstyrede undervisning arbejder læreren systematisk med læringsmål i tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen. Læringsmålene er styrende for valget af indhold, forløb og aktiviteter. De nye Fælles Mål er læringsmål, der skal understøtte lærerens arbejde med læringsmålstyret undervisning."

"Læreren skal nedbryde Fælles Mål til konkrete mål for det enkelte undervisningsforløb. Det vil sige mål, der er tilpasset eleverne, som angiver skridt på vejen til at nå det fælles læringsmål, og som kan forklares og gøres tydelige for eleverne."

Ministeret har dog i 2016 haft behov for at præcisere, at det ikke er tanken, at målene skal nedbrydes til individuelle læringsmål for den enkelte elev i alle fag, men til læringsmål for undervisningsforløb:

"Tanken i vejledningen om læringsmålstyret undervisning er, at læreren med udgangspunkt i Fælles Mål opstiller læringsmål for undervisningsforløbet og klassen - og ikke for den enkelte lektion og for den enkelte elev"⁴.

2.3 Læringsmålstyret undervisning og lærerens metodefrihed

Lærerens metodefrihed har udgangspunkt i Folkeskolelovens § 18, stk. 4:

"Stk. 4. På hvert klassetrin og i hvert fag samarbejder lærere og pædagoger, jf. § 29 a, løbende med den enkelte elev om fastlæggelse af de mål, der søges opfyldt. Elevens arbejde tilrettelægges under hensyntagen til disse mål. Fastlæggelse af arbejdsformer, metoder og stofvalg skal i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem lærere henholdsvis pædagoger, jf. § 29 a, og elever."

Det betyder, at den enkelte lærer selv kan vælge de pædagogiske veje til et givet undervisningsmål, til selv at udvælge undervisningsstoffet inden for rammerne af den lokalt godkendte læseplan og de godkendte undervisningsmidler mv. og til under ansvar over for skolens leder, der har den pædagogiske ledelse af skolen, jf. § 45, stk. 1, at tolke de bestemmelser, der er gældende for undervisningen.

2.4 Er læringsmålstyret undervisning obligatorisk?

Undervisningsministeriet og professionshøjskolerne har i 2014/15 massivt lanceret læringsmålstyret undervisning i forbindelse med de nye Fælles Mål. Men selvom de Fælles Mål er obligatoriske, er læringsmålstyret undervisning som metode det ikke:

"Læringsmålstyret undervisning er ikke obligatorisk. Det er op til den enkelte lærer at vælge, hvordan han/hun ønsker at tilrettelægge undervisningen ud fra Fælles Mål, så den bedst muligt imødekommer elever-

⁴Anders Andersen, Undervisningsministeriet, i Folkeskolen d. 17.2.2016.

nes forudsætninger". "Undervisningsministeriet regulerer ikke undervisningsmetoder." (Undervisningsministeriet i en e-mail til folkeskolen.dk, juni 2015).

Ministeriet dikterer altså ikke, hvordan lærerne skal undervise i folkeskolen, men kommuner og skoleledelse kan godt beslutte, at lærerne skal arbejde ud fra en bestemt læringsmålstyret tilgang til undervisningen. Det har flere kommuner og skoler gjort.

Kort opsummering:

- Det er obligatorisk for læreren at arbejde med Fælles Mål
- Det er som udgangspunkt ikke obligatorisk for læreren at bruge læringsmålstyret undervisning som metode eller at opstille individuelle læringsmål for den enkelte elev eller lektion.
- Men kommunen eller skolens leder kan beslutte, at lærerne skal arbejde læringsmålstyret eller på en bestemt måde med målene, f.eks. i en læringsplatform.

2.5 Evidens – hvad ved vi om målstyret undervisning?

2.5.1 Mål i undervisningen

Den læringsmålstyrede undervisnings primære forskningsgrundlag er John Hatties forskning om ”Synlig Læring”. John Hatties forskning understreger vigtigheden af, at læreren gør elevernes læring til omdrejningspunkt for planlægning af undervisningen. Læreren bør derfor ifølge Hattie opstille læringsmål for de undervisningsaktiviteter, der gennemføres, og forholde sig til, hvordan det er muligt at følge op på elevernes læring. Hattie peger i sin forskning på, at læringsmålene kan være med til at gøre det tydeligt for eleverne, hvad de skal lære, og påpeger desuden, at det er væsentligt for elevernes udbytte af undervisningen, at læreren i sin planlægning løbende tilpasser læringsmålene til de enkelte elevers forudsætninger.⁵

Professor Per Fibæk Laursen fremhæver, at Hatties forskning sammenfattende viser, at det centrale ved målene dog snarere er de udfordringer og forventninger til eleverne, som de er udtryk for, end målenes rolle i lærerens planlægning.⁶

2.5.2 Mål for skoler

KORA har haft fokus på effekter af resultatstyring/målbaseret styring af bl.a. folkeskolen. Forskningen på skoleområdet viser i udgangspunktet, at skoler med mål klarer sig bedre end skoler, der ikke har mål. Og det ser ud til, at især skoler med dårlige resultater har gavn af at fastsætte nogle klare mål, de kan styre efter. Men KORAS rapport⁷ peger på, at målstyringen kan have følgende utilsigtede effekter:

- Målfiksering: Skolerne fokuserer for meget på at opfylde målene – og bortprioriterer andre vigtige opgaver.
- Social slagside: Målstyring har positiv effekt for fagligt stærke elever – men negativ effekt for fagligt svage elever.
- Skæv ressourcefordeling: De bedste og de dårligste skoler får tilført ekstra ressourcer – den brede midte bliver overset.

⁵ Synlig læring – for lærere, s 88, John Hattie, 2013.

⁶ ”Drop ambitionerne” s. 47, Fibæk Laursen, 2015.

⁷ KORA: ”Det virker – men ikke altid efter hensigten” (artikel i KORAs temamagasin, nov. 2015). Rapporten udkommer primo 2016).

2.6 Hvad skal læreren være opmærksom på i arbejdet med læringsmålstyret undervisning

Folkeskolelovens formål er bredt formuleret, og det er skolens og lærerens opgave at tilrettelægge en undervisning, der lever op til de brede og alment dannende formål, der er udtrykt i formålsparagraffen og fagenes formål. De brede dannelsesprocesser er dog ikke kortsigtede og kvantificerbare processer. De er komplekse og kan ikke altid forudsiges eller måles.

I en stringent og ensidig læringsmålstyret undervisning er der risiko for, at:

- fokus for elevernes læring indsnævres og mindskes til det målbare. Brede kompetencer som vurderingsevne, samarbejdsevne, historisk bevidsthed, selvstændighed, kritisk tilgang, empati er ikke umiddelbart målbare.
- fokus fjernes fra folkeskolens og fagets overordnede formål: "Hitting the target but missing the point".
- den sparsomme forberedelsestid bruges på instrumentel opstilling af læringsmål uden reel betydning for undervisningen.
- fokus fjernes fra relationernes betydning i undervisningen. Læreren kan blive en præstationsbedømmer.
- eleverne ikke nødvendigvis lærer det, de bliver undervist i, bare fordi der er mål for det. Et snævert målfokus strider mod forståelsen af læringens kompleksitet og uforudsigelighed.
- elevens unikke møde med faget og stoffet bliver underordnet.

Gode råd til læreren i arbejdet med læringsmål:

- Det er obligatorisk at arbejde med Fælles Mål. Og der er evidens for, at det er en fordel, at elever og lærere er klar over, hvad eleverne skal lære, og at de holder øje med, hvordan det går i forhold til at nå målene (Fælles Mål).
- Læreren skal fastholde fokus på et bredt læringsbegreb og dannelse i alle undervisningsfaser – folkeskolelovens formål er ikke lavet om!
- Ved at fastholde fokus på et overordnet formål med undervisningen (eller have fokus på fagformålet) skabes et modsvar til de kortsigtede og målbare mål. Hermed fastholdes fokus på det langsigtede, brede ikke kvantitativt målbare og den almene dannelse.
- Målene skal ikke være ufravigelige mål, men skal tilpasses de elever, man har og den aktuelle undervisnings udfordringer

3. Digitale platforme til arbejdet med læringsmål

3.1 Hvad er en læringsplatform?

Læringsplatformen er en del af den digitale understøttelse – brugerportalinitiativet – som KL og den daværende regering besluttede i juni 2014 som en del af "Aftale om kommunernes økonomi for 2015".

Brugerportalinitiativet indeholder en række elementer; herunder krav om anskaffelse af to digitale platforme – samarbejdsplatformen og læringsplatformen. *Samarbejdsplatformen* skal afløse SkoleIntra og bruges til kommunikation mellem lærere, elever, forældre, ledelse m.fl. Samarbejdsplatformen indkøbes via et fælles kommunalt udbud og bliver dermed den samme for

alle skoler. *Læringsplatformen* er den del af brugerportalinitiativet, som handler om undervisningen og elevernes læring. Kommunerne skal selv indkøbe læringsplatformen og kan derfor frit vælge udbyder, så længe den valgte platform lever op til beskrivelserne af, hvad en læringsplatform skal kunne.

3.2 Hvad skal læringsplatformen kunne?

Alle skoler skal have adgang til en læringsplatform med udgangen af 2017, og kommunerne skal have påbegyndt udbredelsen ved begyndelsen af skoleåret 2016/17. Læringsplatformen skal bl.a. give mulighed for at tilrettelægge, gemme og dele undervisningsforløb. Læringsplatformen skal desuden kunne integreres med elevplaner, uddannelsesplaner, Fælles Mål mm. og give adgang til bl.a. resultater af nationale test og trivselsmålinger, samt vidensportaler, digitale læremidler og IT-værktøjer.

3.3 Eksempler på Læringsplatforme

Kommunerne skal selv vælge og købe platform, og der findes en række større/mindre kendte læringsplatforme, f.eks.:

- KMD – Educa
- UV Data – MinUddannelse
- MeeBook
- Itslearning
- EasyIQ

Listen er ikke udtømmende, da kommunerne kan vælge en hvilken som helst læringsplatform, der opfylder kravene.

De forskellige platforme har forskellige indbyggede funktioner. F.eks. skal læreren i et af systemerne selv markere, om hun vil dele sine undervisningsforløb med kolleger, mens man i nogle af de andre automatisk deler med alle brugere, så snart man udgiver et forløb til eleverne. Et andet opmærksomhedspunkt i forbindelse med indbyggede funktioner handler om den obligatoriske elevplan. Nogle systemer har en indbygget forudsætning om, at alle mål i en elevs elevplan genereres via læringsmål i de anvendte undervisningsforløb. Dette kan blive meget styrende for lærerens planlægning af undervisningen og for lærerens muligheder for at lave en meningsfuld elevplan.

En vurdering af de forskellige funktioner må indgå i vurderingen af, hvilken læringsplatform der bedst spiller sammen med de lokale behov.

3.4 Hvad skal man være opmærksom ved implementeringen af læringsplatforme:

- Det skal overvejes, om den (tids)ressource der anvendes på brug af platformens funktioner, står mål med øget kvalitet i undervisningen?
- Indbyggede funktioner (se afsnit 3.3)
- Hvem har rettighederne til de forløb, lærerne lægger ud på platformen?
- Der er ingen kvalitetssikring af de undervisningsforløb, der ligger på læringsplatformen.
- Hvad må læreren lægge ud (Copy Dan, ophavsrettigheder mm)?
- Elevmateriale, der ligger på nettet ”til evig tid”
- Elever (og forældre) med læsevanskeligheder
- Datasikkerhed i forhold til personfølsomme oplysninger?
- Tilgængelige data har det med at vandre opad i systemet.

3.5 Implementering af læringsplatforme

Det er beskrevet, hvad læringsplatforme skal kunne – ikke hvordan de skal bruges! Kredsen/TR opfordres derfor til lokalt at søge indflydelse både på valg af platform og på, i hvilket omfang, i hvilken rækkefølge og med hvilken hastighed kommunen/skolen implementerer den valgte læringsplatforms forskellige funktioner – og om alle funktioner skal tages i brug.

Aftalerne giver spillerum til, at man lokalt kan drøfte, hvordan man vil bruge platformen, så den understøtter den lokale forståelse af god undervisning og de vedtagne skolepolitiske mål. Hvis man ikke får disse vigtige drøftelser, er der risiko for, at udfyldningen af funktionerne i platformen blot bliver et (uoverskueligt) mål i sig selv, som hverken gavner elevernes læring eller lærernes arbejdsmiljø. Implementering af læringsplatformen skal betragtes som et udviklingsprojekt, og en klog implementering fordrer reflekterede beslutninger om, hvilke dele der tages i brug, såvel som hvilke dele der ikke tages i brug samt overvejelser over tidsforbrug.

Gode råd og anbefalinger i arbejdet med implementering af læringsplatforme:

- Søg indflydelse: Det er meget væsentligt, at lærerens professionelle perspektiv er stærkt repræsenteret.
- Sæt implementering af læringsplatforme på dagsordenen i forskellige relevante fora: MED (kommune og skole), skolebestyrelse, pædagogisk råd, kommunale udviklingsgrupper mm.
- Inden køb af/indførelse af læringsplatform er det vigtigt at afklare, hvordan brugen af platformen skal understøtte kvaliteten i undervisningen.
- De funktioner, der tages i brug, skal svare til brugernes/lærerens kompetencer.
- Start på skolen med ”små skridt” eller med at tage mindre dele af læringsplatformens funktionaliteter i brug.
- Implementering af læringsplatforme skal opfattes som et udviklingsprojekt på skolen/kommunen. Det er ikke et ”tænd-for-knappen-og-det-virker-projekt”!
- Husk at indbygge evaluering i implementeringsfasen, så det er muligt at justere uhensigtsmæssigheder undervejs.
- Det er en fordel, hvis skolelederen selv har arbejdet med og afprøvet de funktioner, der skal indføres.
- Det kan være en god idé for kredsen at spørge til opsigelsesvilkårene i den aftale, kommunen laver med et firma om læringsplatformen.